

SLÆDESPORTET

Nr. 59

December 2024

20årgang

Knud Rasmussen Selskabet

Indholdsfortegnelse

Inuit ikke kalaallit	469
Grønlandsk sangkor i Hundested i femten år.....	470
Gavegivning i de gamle inuitsamfund	478
5. Thule-ekspedition, Canada, Thule-stationen og den danske stat	482

Stor tak til journalist Julia Aka Wille for forsidebilledet til dette Slædespor og samtidig til lykke med et pletsud fra kongeparrets besøg i Nordgrønland/ Avanersuaq. Vi fortsætter med at skrive om 5. Thule ekspedition her i 100 året for ekspeditionens gennemførsel. Knud Michelsen fortæller om diverse vanskeligheder med den Canadiske regering, som ekspeditionen og Knud Rasmussen måtte se i øjnene. Jeg selv tager hånd om en ny bog om 5. Thule ekspeditionen - nemlig "Rejsen til nordlysets land" og det lys denne bog kaster over inuits gensidige hjælp med kødgaver når situationen var truende. 5. Thule ekspeditionen er en milepæl i arktisk forskning og vi vil selvfølgelig fortsætte med at have øjnene åbne for alt vedrørende denne ekspedition også selv om jubilæet er overstået. Jeg skal ikke skjule, at det har været en skuffelse, at der ikke har været mere fokus på 5. Thule ekspedition i Danmark og Grønland. Emnet er enormt og burde kunne iværksætte adskillige nye forskningsprogrammer indenfor: inuitforskningen (ikke kun historisk men som sammenlignende forskning mellem dengang og nu), klima forandringer og dyrelivet i arktisk Amerika. Jeg håber, at vi i Knud Rasmussen Selskabet i fremtiden kan medvirke til mere og flere muligheder for aktualisering af denne enorme arv efter Knud Rasmussen. Og dermed også bidrage til en fælles mangesidet arktisk profil i Rigsfællesskabet.

Forside billede

Forsiden: 29. juni Dronning Mary få overrakt en buket blomster af en lille pige i Qaanaaq under kongeparrets Grønlands besøg 2024. billedet er taget af journalist Julia Aka Wille der også skriver i en afsluttende artikel om kongebesøget i Sermitsiaq: Henvendt til dronning Mary: Er det kun deres mands hjerte der er tabt til Grønland? " Nej, der vil jeg nok slutte mig til og sige, at mit hjerte også er blevet tabt til Grønland og det grønlandske folk" siger dronning Mary.

De i artiklerne fremsatte synspunkter er forfatterens egne og dækker ikke nødvendigvis Knud Rasmussen Selskabets synspunkter.

Eftertryk af artikler kun med forfatterens tilladelse
Layout: Erik Fleischer
Oplag: 300 eks. ISSN 1603-9246

Inuit ikke kalaallit

Af Jørgen Fleischer

I en radiodiskussion om selvstyre sagde Johan Lund Olsen: "Vi er kalaallit, og vi har kaldt os kalaallit fra gammel tid." Den påstand har ikke med sandheden at gøre, for betegnelsen kalaallit skulle være forholdsvis ny.

I min barndom i Nordgrønland i 1930'erne sagde man: "Vi er inuit. Det er kun sydgrønlanderne, som er kalaallit." Sådan var det dengang. På det tidspunkt var betegnelsen inuit stadig enerådende i Nordgrønland.

Jørgen Fleischer. Tegning af Ivalu Risager

Meget sen betegnelse

Ifølge sprogforskerne skulle betegnelsen kalaallit være forholdsvis ny. I sin grønlandshistorie fra 1967 skriver historikeren Finn Gad: "Kalaallit - grønlandere - denne folkebetegnelse er meget sen, vel egentlig først almindelig i dette århundrede (1900-tallet). Selv har middelalderens eskimoer kaldt sig "mennesker," inuit, således som de over hele det eskimoiske område kaldte sig i modsætning til de individer, der syntes at være kommet andet steds fra, "qallunaat", måske de mennesker, der kommer sydfra eller udefra. Endnu i 1700-tallet er det tydeligt, at de selv har betegnet sig som inuit."

Finn Gad har ret. De ældste optegnelser bruger alle ordet inuit om eskimoerne i Grønland. I 1654 blev fire grønlandere taget til fange og ført til Danmark. Den lærde Adam Olearius studerede grønlandernes sprog, og i sin bog fra 1656 skrev han, at grønlanderne kaldte sig "inguin" og brugte "kablunassuin" om andre folkeslag.

I sin bog "Grønlands beskrivelse" fra 1741 skriver Hans Egede: "Inuit": mennesker saa kalde de sig. Men de kalde os Kablunæt."

Skrælling - kalaaleq

Finn Gad skriver, at det ikke med sikkerhed kan bestemmes, hvorfra betegnelsen kalaallit er kommet fra. Han mener, at det med en vis sandsynlighed peger på den europæiske "skrivebordsgeografi" og kortegning frem til 1700-tallet.

I et håndskrift fra tiden mellem 1443 og 1460 optegnes en række folkeslag på den anden side af Norge begyndende med kareler, derefter finner og bjarmere. Og

skrællingere skulle bo nord for de nør-røne grønlændere, altså nordboere. Den danske geograf Claudius Clavus hævder at have set små pygmæer såvel som ikke kristne kareler i Grønland i 1400-tallet.

Finn Gad mener, at karelerne er kommet ind i billedet i tekstmæssig henseende meget nær ved skrællingerne, hvorefter det er nærliggende, at kareler og skrællinger er de samme.

Kun i Sydgrønland

I sin grønlandske ordbog fra 1871 skriver Samuel Kleinschmidt: "KalâlêK, en grønlænder (hans Nationalnavn, jvf. inuk). Dette ord har oprindeligt været kun bekendt i den Deel af landet, hvor Islænderne fordum havde deres Kolonier, hvorfor den formodning ligger nær, at det ikke er andet end det samme navn, hvormed Islænderne dengang benævnedes de ved samme Tid her indvandrende Eskimoer, nemlig "Skrælling", hvilket ord i en reen grønlandsk Mund vil lyde sakalâlêK eller sikalâlêK."

Hertil siger professor Robert Petersen: "Det er muligt, at betegnelsen kalaaleq stammer fra ordet skrælling. Lyden sasi ved ordets begyndelse forsvinder ganske vist ikke uden videre." I sin grønlandske ordbog fra 1750 skriver Hans Egedes søn Poul Egede: "Karálêk, en indfødt grønlænder. De siger, at det var den betegnelse, som de gamle kristne, der boede i deres land i fordum, brugte om dem. I vor tid bruges denne betegnelse kun af udefra kommende, og ikke af landets egen befolkning." Iøvrigt siger professor Robert Petersen:

"Betegnelsen kalaallit har fulgt med kristendommens udbredelse, og seminariet i Nuuk har spillet en rolle i den forbindelse." Den oprindelige betegnelse er altså inuit og Inuit Nunaat. Og ikke kalaallit og Kalaallit Nunaat.

Knud Rasmussen Selskabet takker Kamikposten for tilladelse til at bringe denne artikel fra Kamikposten 8. marts 2002. Vi synes den er interessant i og med, at inuitbetegnelsen igen er kommet på mode i Grønland.

Grønlandsk sangkor i Hundested i femten år

Sakset fra 'Hundested Lokalhistorisk Forening og Arkiv. Julen 2019' / Tekst og billeder Poul Ringsted

Hvorfor grønlandsk kor? Hvorfor Hundested? Det kalder på en forklaring. Den kommer her:

Min kone, Hannah, og jeg valgte at søge til Grønland som ret nyuddannede lærere. Vi blev ansat i 1969 og rejste til *Ammassalik*, det nuværende *Tasiilaq*, på Østkysten sammen med vores to børn. Der ventede os nogle udfordringer, men også store oplevelser. Det er oplevelserne – især tre musikalske – jeg gerne vil fortælle lidt om, men at vi for femten år siden som pensionister valgte at slå os ned i Hundested beroede på en tilfældighed.

Ganske vist havde jeg som barn og ung mange gange været i Hundested, i bil, med tog og på cykel. Mine forældre havde sommerhus i Rørvig, og vi smuttede som regel den vej via færgen. Det var dog Halsnæsposten, der tresindstyve år senere førte os til byen, hvor vi slog os

ned og oprettede et grønlandsk sangkor. Hannah faldt over et nummer af lokalbladet, hvor vi så Kattegat Strandhave omtalt - og vi var solgt på stedet.

Og det med det grønlandske? Ja, det er lidt af en tilsnigelse. Det er rigtigt, at koret sang grønlandske sange og salmer, men det var udelukkende danskere der sang på grønlandsk. Det er den historie, jeg har lyst til at fortælle. Den er imidlertid i den grad filtret ind i andre musikalske oplevelser i Grønland, i København og siden her i Hundested.

En gang for mange år siden var vi i Ægypten og besøgte dér en væveskole for hjemløse piger. Jeg beundrede et stort billedtæppe og spurgte den ti-elleveårige pige, der var knap halvvejs med vævningen, hvordan hun kunne væve noget så smukt og stort. Hun svarede: *Jeg begyndte nede i det ene hjørne.* Jeg vil begynde nede i det ene hjørne og væve mit musikalske tæppe for jer. Jeg håber, I har lyst til se hele tæppet.

ÅRENE I GRØNLAND

Luften i Grønland! Det allerførste indtryk af Grønland var luften. Vi mellemlemlandede i *Kangerlussuaq*, den vestgrønlandske hovedlufthavn, og fløj videre til *Kulusuk*, den østgrønlandske lufthavn. Begge steder blev vi slået af den rene luft. Helt ren, ubeskrivelig ren og tør. Man skal have prøvet at lande i Grønland for at forstå, hvordan det nærmest fysisk føles som et chok at komme fra den danske til den grønlandske luft. En voldsom lyst til at trække den nye luft helt ned i bunden af lungerne. Aaah.

Tivaneq og inngerut – Trommedans og trommesang

Den første musikalske begivenhed i Grønland

Vi stiger ud af maskinen i *Kulusuk* og bliver mødt af et sært optog. Det består af to personer, en kvinde og en mand, *Kuujuur* og *Ippi*, (Gudrun og Ebbe), begge forsynet med den grønlandske tromme og trommestik. De ikke rigtigt går, nærmest glider hen mod os, ikke helt oprejst og med rumpen skudt tilbage.

De står nu tæt ved os. Fødderne er som limet til jorden men hele tiden i bevægelse. De slår på trommerammen nedefra med stikken, og altså ikke på skindet. Og sangen! For vesteuropæiske ører er det et chok; sang og tromme følges ikke ad, trommerytmen er hjerterytmen, siger grønlanderne. Og intervallerne i melodien er ikke 'rene'. Men det er selvfølgelig noget sludder, det er blot en vestlig opfattelse. For trommesang skal lyde sådan. Men hele ens musikalske billede bliver på et øjeblik sønderrevet.

Trommesangen har i alle inuit-kulturer gennem årtusinder været en helt nødvendig del af tilværelsen. Der er i Canada fundet flere tusinde år gamle træringe fra trommer. Trommesangen blev brugt til underholdning i alle mulige sammenhænge, sjove -, alvorlige -, kærlighedssange. Fortællinger om historiske begivenheder eller sagnfortællinger. Klagesange og besværgelsessange.

Den mest bemærkelsesværdige brug af trommesange er afgørelser af stridigheder. Når det ansås for helt nødvendigt at afgøre en uoverensstemmelse mellem to parter, var trommesangen et nødvendigt middel. Og der blev ikke lagt fingre imellem ved uddeling af fornærmelser. Den der klarede sig bedst – det fremgik

tydeligt af de ivrige tilskueres reaktioner – havde vundet striden.

Det var den første musikalske oplevelse på grønlandsk grund. Der skulle gå et par måneder før den næste slog ned. Men først skulle vi fra *Kulusuk* til *Ammassalik*. En tur i båd på godt en time, havde vi fået at vide. Tretten timer senere bugserede føreren stadig båden rundt om hushøje isfjelde med en mand i masten til at vejlede ham. Det var mageløst – og lidt skræmmende.

Et par gange var vi tilsyneladende et jaget skib. Pludselig råbte mastemanden *Politi! Politi!* og pegede i en bestemt retning. Hele mandskabet lod båd være båd og begyndte at skyde med deres altid ladte geværer i den angivne retning. Tilsyneladende blev politiet skræmt væk, for vi så dem ikke. Men tredje gang der blev advaret mod ordensmagten, og der var blevet skudt, kunne de bedste af vore danske øjne se noget, der lå på isen. Det var ikke *Politi! Politi! men Pusi! Pusi!* (Sæl! Sæl!). Båden blev vendt, og op på dækket kom dyret.

Kalattuut - Folkedans

Den anden musikalske begivenhed i Grønland

Der gik et par måneder, før den anden musikalske bombe sprang. Gennem nogle år havde Hannah og jeg danset folkedans, både i Danmark og i andre nordiske lande. Og selvfølgelig er der regionale forskelle, men bortset fra den færøske folkedans, som jeg i Thorshavn havde danset som ung, og som var kædedans-anderledes, er mange af de nordiske folkedanse skåret over samme læst.

Den dag, solen ikke længere viste sig, var

der tradition for at holde en lærerfest. Alle måtte tage en gæst med, så vi var vel en fyrre-halvtredsindstyve mennesker. Efter spisning og lidt underholdning, hvor de enkelte læreres særheder blev grundigt udstillet – meget fornøjeligt – skulle der så danses. Et bånd blev sat på – det var i kassettebåndets storhedstid – og forskellig dansemusik strømmede ud i lokalet.

Men lige pludselig sker der noget. En melodi, på den ene side en kendt én (Napoleon), på den anden side noget helt, helt anderledes. Reaktionen på musikken er nærmest elektrisk. Folk katapulterer op fra stolene, griber en fælde og begynder i rasende fart at danse rundt. Rheinländer, polka og svejtrit. Rundt og rundt, rundt og rundt. Ret om, aved om, stadig vanvittig hurtigt og under stor lystighed og latter.

Jeg bliver også revet op af en af vore kolleger. Hun fører mig rundt på lærerværelsets dansegulv med stor autoritet og i et hårrejsende tempo. Nu er det jo normalt manden, der fører, men her er alle reglerne fra folkedansens ABC skudt ned. Jeg ville jo nok i den grad havde været på gyngende grund, hvis ikke jeg havde prøvet disse danse før, men med min kompetente dansekollega beholder jeg lige akkurat skindet på næsen. Det var en forrygende oplevelse, som gentog sig hver gang, der var fest.

Jeg havde tidligere puslet lidt med violin til folkedans og greb her chancen for at kigge ind dette fremmede musikalske univers.

I 1973 flyttede vi til *Narsaq* på Sydvestkysten. Sammen med to grønlændere, Pavia og Suulut, (Poul og Søren), (mundharmo-

nika, guitar og trommer – og min violin) fik vi genopdaget og genoptaget den i *Narsaq* noget hensygnende tradition for levende musik til grønlandsk folkedans. Det blev til et livslangt makkerskab med *kalattuut*, som den grønlandske folkedans hedder. Vores lille trio blev inviteret til at spille både til de voksnes og børnenes ugentlige dans og til festlige arrangementer nogle weekender. Da det grønlandske kulturhus, *Katuaq*, i Nuuk skulle indvies i 1997, blev Narsaq's børnedansere med tilhørende musik og instruktør *Karu*, (Karoline) inviteret. Betagende oplevelse såvel for børnene som for *Karu* og for os spillemand.

Under mit mangeårige virke i *Narsaq* begyndte jeg at interessere mig for historien om den grønlandske folkedans. Hvor stammede den fra? Hvem havde bragt den til Grønland og hvornår? Hvilke instrumenter blev den spillet på? Til min forbavselse fandtes der ikke nogen samlet oversigt nogen steder. Blot spredte bemærkninger her og der i historiske værker om Grønland. Gennem et par år samlede jeg relevant materiale sammen, der i 1997 blev udgivet som et temanummer i tidsskriftet 'Grønland'.

Tusiarneq og ileqqorsuut – Salme- og visesang

Den tredje musikalske begivenhed i Grønland

Vi skal nu frem til første søndag i advent. Hannah og jeg deltager i gudstjenesten, der i høj grad er kalkeret efter den danske. Det er ikke så mærkeligt. Siden Hans Egede i 1721 begyndte sit virke i Grønland, var det den dansk/norske liturgi, der gradvist blev indført. Så intet nyt her

– og dog. Her ventede mig – igen – et af mit livs største musikalske overraskelser og oplevelser.

Tasiilaq gamle Kirke

Salmerne. Ofte oversatte, ofte med kendte, danske melodier. Ét er, at de bliver sunget meget langsomt, men det, der i den grad slår benene væk under mig, er selve sangen. Salmen bliver sunget i stemmer! Her sidder fisker og fanger, kontormand og lærer, kæmner og pædagog, høj som lav, kvinder og mænd og synger salmen firestemmigt, to kvindestemmer – sopran og alt, og to mandestemmer – tenor og bas. Det var mageløst.

Nå, tænkte jeg, den må de have indøvet til en bestemt lejlighed. Men med næste salme og næste igen var det det samme. Sammen med sopranstemmen (melodien), der selvfølgelig var, som den skulle være, lød disse simple fire stemmer betagende. Jeg havde som dreng sunget i kor – Københavns Drengekor – så flerstemmig korsang var ikke ukendt for mig, men at en hel menighed havde tradition for og kunne synge i stemmer, havde jeg ikke drømt om. I det lille kirkerum var det noget nær himmelsk. En del år gik. Jobbet skulle passes, en familie på fire, snart fem skulle også fungere, så det var

først en lille håndfuld år, før vores tid i Grønland var ved at rinde ud, at jeg – nærmest ved tilfælde – kom i kontakt med korsang. *Immi* Benjaminsen, (Emilie) var korleder for ét af to kor i Narsaq. Hun spurgte op mod jul, om jeg kunne spille violin til noget sjov underholdning, 1. klasse havde indøvet og senere skulle fremføre (1. klasse svarer til 0. klasse i Danmark).

Det mente jeg nok, jeg kunne finde ud af, og da jeg stod og fulgte med i noderne, kiggede hun lidt ejendommeligt på mig og bemærkede, at jeg da måske også kunne prøve at synge i hendes kor. Det gjorde mig helt paf. Det var faktisk aldrig strejft mig, at jeg som dansker kunne synge i et grønlandsk kor. På dette sted må det være mig tilladt at komme med en tilståelse og fortælle lidt om at lære – eller rettere ikke lære – det grønlandske sprog.

Da Hannah og jeg var blevet ansat under Grønlandsministeriet, som det hed dengang, kom vi på et tre-ugers kursus i grønlandske forhold. Der var naturligvis mange ting, vi ikke vidste noget om. Jeg kan huske, et af spørgsmålene fra os grønlands uvidende kursister: *Blæser det meget i Grønland?* Mads Lidegaard svarede: *Nej, det blæser sjældent i Grønland; derimod stormer det ret ofte!*

Der var indlagt et sprogkursus, og vi tænkte, at det vel ikke kunne være så svært med det der grønlandske, hvor god morgen hedder *kumoor*, goddag *kutaa* og farvel *paaj* (udtalt: gumoor(n), gudaa og baaj). Vi blev klogere. Sproget er bygget op på en helt anden måde end dansk og de fleste andre vesteuropæiske sprog. En sætning kan udtrykkes ved en stamme og

ét eller flere tilhæng, hvor betydningen hele tiden udvides eller ændres.

Et af mine yndlingseksempler er: *naluna-aqutaq*. Stamordet *nalu* betyder 'uvidenhed'. Ved at tilføje flere tilhæng betyder *nalunaaqutaq* 'et middel til at bortfjerne uvidenhed'. Og hvad kan det vel være, der bortfjerner uvidenhed? Såmænd 'et ur'. Det kan undertiden udvikle sig til alenlange ord, som altså ikke er ord men netop en hel sætning. *'Univiffissaarulluinna-lersimajunnarsigujooq'* kan korrekt oversættes til dansk: 'Han er sandsynligvis nu også blevet ganske uden fast opholdssted'.

Jeg har brugt mange, kolossalt mange timer på – ikke – at lære grønlandsk. Men i korsammenhænge? Hvad så? For det første var der trods alt noget, der efterhånden hang fast. Det var ikke længere muligt for ungerne i skolen at få mig på glatis ved at lade mig sige mere eller især mindre passende ord. For det andet indså jeg, at hvis man kan skimme en grønlandsk tekst og i øvrigt udtale sproget korrekt, kan man udmærket være en del af et kor.

Mine korfæller i *Narsaq* gennem disse år er jeg overordentlig taknemmelig. De tog imod mig med åbne arme og gav mig et sprogligt og musikalsk rygstød, jeg fik uendelig meget brug for senere. Det vidste jeg blot ikke på det tidspunkt. Mange sangoplevelser blev det til, sang ved højtid i *Narsaq* og en del rejseaktiviteter med koret til arrangementer i nære og fjerne bygder og byer i Grønland.

Farvel til Grønland – men ikke til grønlandsk

At det ændrede mit liv, disse tre musikalske begivenheder, er at overdrive. Men i

alt fald blev de en del af mit fremtidige livsindhold. Da klokken faldt i slag for os, og vi skulle indstille os på en pensionisttilværelse, var det vores – nu voksne – børn, der var bestemmende for vort slå-sig-ned-sted. To børn i København, ét i Vejle. Det blev København. Dog, efter tre års forløb syntes vi ikke, der i Vanløse var højt nok til loftet. Som tidligere fortalt blev det Hundested – et valg, vi ikke et sekund har fortrudt. Alle byer og bygder i Grønland ligger ved havet, Hundested ligger ved havet. Voilà.

ÅRENE I DANMARK

Tusiarneq og ileqqorsuut – salme- og visesang i Danmark

Jeg er Emilie Benjaminsen evigt taknemmelig, for at hun så mig følge noder og fik mig med i koret i Narsaq. Det fik store konsekvenser for mig. Det betød, at jeg begyndte at synge i det grønlandske kor Aavaat, der havde base i København. Det blev gennem årene til mange rejser – Grønland, Canada, Alaska, USA, Belgien, Ungarn, Norge, Sverige, England, Skotland, Færøerne, hvor vi optrådte i mange forskellige sammenhænge. Desuden adskillige arrangementer i Danmark, Julehilsen til Grønland, Det grønlandske Julemærke, Den grønlandske Nytårskur, Grønlands Nationaldag, diverse jubilæer og fødselsdage, jule- og påskegudstjenester, turneer til domkirker rundt i Danmark. *Maasi* (Mads Lumholt) var vor faste korleder, fremragende og indfølelsefuld dirigent.

Fire måneder efter min entré i koret skulle Aavaat synge ved den grønlandske julegudstjeneste i Helligåndskirken i København. Mads kunne ikke være med,

hvorfor vor formand *Hinni*, (Henriette) pegede på mig: *Den klarer du sagtens!*

Rystende anspændt inden gudstjenesten var jeg, men da jeg havde givet de fire stemmer deres toner, trådte vi ind i tonernes verden, og nervøsiteten for-dampede.

Det var ét af de mest bevægede øjeblikke i mit liv. Der gik ligesom et suk, et sus, gennem koret og gennem mit hoved. At det kunne lade sig gøre, autodidakt, som jeg er, at få det fællesskab, som et kor jo er, til at fungere, til at frembringe noget stort og smukt. Det blev begyndelsen på en lang rejse med kormusik, hvor Mads og jeg efterhånden delte opgaverne mellem os. Jeg ville ikke drømme om at måle mig lige op med ham, men ved at suge til mig, når han virkede og ved at stå på hans skuldre, når han ikke var der, kom der noget fint og frydefuldt ud af det.

En begivenhed, der står mejslet i min bevidsthed, er jeg simpelthen nødt til at fortælle. *Aavaat* skulle synge til ICC (Inuit Circumpolar Council) i *Inukjuak*, på østkysten af Hudsonbugten i Canada. Da vi var landet i den lille lufthavn sang vi – som vi ofte gjorde ved ankomster – en lille, smuk sang i fire stemmer for os selv. En mand kom hen til os og spurgte Mads, om vi havde lyst til at holde en koncert i en bygd på den anden side af Hudsonbugten – jeg husker ikke navnet. Hvordan det? Jo, han ejede det lokale flyselskab, så vi kunne flyve derover på en lille time. Mads var dirigent, og han satte et fint program sammen, lidt af hvert, årstiderne, jul og påske, sange og salmer, sjov og alvor.

Koncert i kirken; den er helt fyldt. Kvinder og mænd, unge og gamle; alle præget

af fangerlivet, mørk lød. Vi begynder at synge *Guutiga illimi*, (Nærmere, Gud, til dig). Tilhørerne får blanke øjne, snart rinder tårer ned ad kinderne, enkelte hulk. Vi må for alt i verden ikke se ned på rækkerne, men kun stift på Mads, ellers går det helt galt. Nogle af melodierne kender de, andre er nye. Men vi synger på et sprog, de direkte forstår. Vi er helt uforberedte; vi har aldrig været ude for noget så overvældende.

Det viste sig, at inuit-befolkningen i bygden aldrig havde hørt sange og salmer på deres eget sprog. Jo, nok radio, CD, film og hvad ved jeg, men aldrig live. Aldrig til en koncert arrangeret for netop dem. Altid canadisk og amerikansk pop og andet. Og her kom en flok mennesker, et kor, som sang for dem; om end ikke præcist på deres eget sprog, men dog på en dialekt, de umiddelbart forstod. Det var uforligneligt – for dem og for os.

Tivaneq og ingerut eller Trommedans og trommesang i København

Aavaat havde nogle medlemmer, der tidligere havde dyrket trommedans, og andre syntes, det kunne være sjovt at få den med på korets palet. Vi hyrede *Paali* (Pauline), Mads' mor, der var en fremragende formidler af denne meget gamle inuit-kultur.

Det mente jeg nu ikke, jeg skulle blande mig i, *akutaq*, (blegansigt), som jeg var. Til min glæde var mine grønlandske medkorrister overhovedet ikke enige med mig. Hvis du har lyst, skal du da endelig være med. Det blev endnu en rejse ind i ukendt land. Jeg lavede mig en tromme – det var i øvrigt lettere, end jeg havde regnet med – og kom med på trommeholdet.

Som nævnt var det trommedansen, herunder sangen, der var mit allerførste musikalske indtryk fra Grønland. Mange gange siden havde jeg i Grønland naturligvis hørt og set trommedans, men at jeg skulle få lov til selv at prøve kræfter med dette ældgamle inuit-kulturelement, var – endnu en gang – meget overraskende, men meget givende og tilfredsstillende. Det hele udviklede sig til, at når Aavaat blev engageret til et arrangement, kunne vi byde ind med tre ting; naturligvis firestemmig sang, men nu også, hvis det var ønsket, trommesang og folkedans, hvor jeg tog mine to spillemænd, Marianne og Gunnar med (se nedenfor). Det blev for mit vedkommende seksten forrygende år, fulde af alvor og sjov, men altid med glæde og latter.

Tusiarneq og ileqqorsuut eller salme- og visesang i Hundested

Vel ankomne til Kattegat Strandhave begyndte Hannah og jeg at synge i Lynæs Kirkes Kor under organist Mette Bramsø. Henning fra koret hørte *Aavaat* synge ved en overrækkelse af *Nersornaat*, (Den grønlandske fortjenstmedalje). Han fik den idé, at Kirkecoret måske kunne lære at synge en grønlandsk påskesalme i forbindelse med den tilstundende påske. Koret var med på idéen, og vi gik i gang med at øve *Gulgattap soorlu qaani* (Således nedenfor Golgata).

Efter en syv-otte øve gange mente jeg godt, vi kunne stå inde for afsyngning af denne smukke salme til påskegudstjenesten i Torup Kirke. Det var så det – troede jeg. Næh, koret mente noget andet, spurgte, om der ikke var noget andet grønlandsk, vi kunne give os i kast

med. Om der var! Vi dykkede ned i den fantastisk skatkiste af grønlandske sange og salmer og havde korprøve gennem femten år en gang om ugen.

Som tidligere under denne musikalske rejse, nu i Hundested, var jeg fuldstændig uforberedt, både på muligheden af at synge grønlandske sange og salmer med det meste af Kirkekoret og på det videre forløb. Jeg havde ikke drømt om, at vi her femten år senere kunne se tilbage på store oplevelser og et repertoire på firsindstyve sange og salmer. Opført i de mest forskellige sammenhænge: Kirkekoncerter, gudstjenester til jul og påske, koncerter med andre kor, (Stjernekolet og *Aavaat*). Lysørde Bryster ved Gubben, aftenandagter og Grønlands nationaldag ved Knud Rasmussens Hus, Foreningen Norden i Frederiksværk, Knud Rasmussens fødselsdag i Gubben og meget mere. I snit havde vi ti – tolv opførelser om året. Og som rosinen i pølseenden: Et lidt mindre grønlandsk kor i Holbæk, *Ikinngut* (ven), smeltede i en årrække sammen med *Akuttat* (blegansigterne), som vores kor kom til at hedde, i forbindelse med to årlige gudstjenester, en jule- og en påskegudstjeneste. Det var betagende.

Min gamle skoleinspektør fra *Narsaq*, Daniel Lennert, havde, da han flyttede til Holbæk, startet et kor. I nogle år sang jeg i koret, og da Daniel følte, det blev for meget, overtog jeg det. I forbindelse med *Akuttat's* fødsel var det en nærliggende tanke, at de to kor kunne øve de samme salmer med henblik på grønlandske jule- og påskegudstjenester.

Gennem mange år blev gudstjenesterne holdt enten i Holbæk eller i Hundested, en enkelt gang i Helligåndskirken

i København. I begyndelsen stod den grønlandske præst Jens-Kristian Kleist for gudstjenesten, men senere blev Lise-Lotte Grønborg fra vort sogn også inddraget. Hartmanns smukke jule- og påskeliturgi var altid én af salmerne.

Det er en vekselsang mellem præst og kor. For Jens-Kristian var det naturligt at synge præstens del, dén havde han sunget adskillige gange gennem årene. Helt forbløffende var det, at Lise-Lotte også lærte at synge den på grønlandsk; At høre denne vekslen mellem Lise-Lottes sølvstemme og koret var ubeskriveligt bevægende.

Kalattuut eller grønlandsk folkedans i Hundested

Marianne dukker op ud af ingenting på stranden en dag, da vi er flyttet til Hundested. Denne meget energiske af mig ukendte kvinde spørger mig, om jeg stadig spiller violin?

- Øøøh, nææ, nej, ikke rigtigt mere. Menøh, hvor har du det fra?

- Jeg så dig dirigere *Aavaat* og spille til *kalattuut* i Roskilde for nogle år siden.

- Mmm.

- Skal vi ikke spille sammen?

- Nææ, nej, det tror jeg ikke, og det er

også længe siden. Men, øøh, hvem er 'vi'?

Marianne er ikke en kvinde, der tager et 'nej' for et 'nej'.

- Gunnar, min mand, spiller harmonika, jeg spiller banjo og du på violin. Det bliver godt!

Vi giver det et forsøg. Og det er ligesom med alle mine andre musikalske trædesten. Snubler ind i den verden, der åbner sig endnu en gang. Vi kalder os *Nuann!*, (herligt!) – og det er dét, det er. Det lyder mærkeligt, men det er som om den glæde, der er ved at danse kalattuut, forplanter sig til spilleriet. Vi har ved en del lejligheder haft glæde af at spille op til dans. Medens dansen i grønlandske sammenhænge blot går over stok og sten uden slinger i valsen, ender det i danske sammenhænge ofte i større eller mindre kaos; men altid under megen grin og glæde.

I 2013 blev *Nuann!* inviteret til at deltage i Grønleik, folkedansstævnet Nordleik, da det for første gang blev afholdt i Grønland. Det foregik i *Ilulissat* (tidligere Jakobshavn) med deltagelse fra Finland, Norge, Sverige, Danmark, Island, Færøerne, Åland – og selvfølgelig Grønland. Et helt uventet skulderklap for os - og en storslået oplevelse.

ALTING HAR EN TID

Prædikerens Bog, kapitel tre siger: *Alting har en tid*. Mit musikalske billedtæppe er vævet færdigt. Det har strakt sig fra Grønland i 1969 til Hundested i dag, halvtredsindstyve år senere. En dyb, dyb taknemmelighed overfor dig, der har været en del af tæppet. Om du har deltaget med få eller mange tråde, så skal

du vide, at det har været en eventyrlig rejse vi sammen har været på.

Qujanarujussuaq

Tusind tak.

Poul og Hannah i Qaanaaq

Gavegivning i de gamle inuitsamfund

Af Claus Oreskov

Ny bog om 5. Thuleekspedition "Rejsen til nordlysets land" åbner op for en større forståelse af gavegivning i de gamle inuitkulturer. Især er der et aspekt ved gave udvekslingens beskaffenhed der springer i øjnene som den superstruktur der selv i krisetider med dårlig fangst gjorde livet i Arktisk muligt.

Den franske antropolog Marcel Mauss udviklede i bogen "Gaven" (Essai sur le don) en videnskabelig model for gensidighedsprincippet i mange før koloniale samfund. Mauss viste økonomiens sociale og kulturelle opbygning ved en

analyse af indlejrede normer for udveksling af gaver. Man kan sige, at de forskellige former for gavegivning styrkede og opretholdt den sociale orden. At give, modtage og tilbagebetale var mere end udveksling af forskellige livsfornødenheder eller luksus genstande, det var også samfundets sociale, juridiske, politiske og økonomiske fundament. Forstået på den måde at alle disse kategorier var sammenfaldende i de mønstre for udveksling af gaver som karakteriserede de forskellige for koloniale samfund. I denne artikels øjemed drejer det sig om fanger og jæger samfund i Arktisk.

Fordeling af goder som gensidigt princip

Efter Marcel Mauss bog "Gaven" udkom har en hærskare af antropologer arbejdet videre med bogens problemstillinger. De fleste er enige om, at fordelingen af goder i samler jæger samfund sker uden nogen form for profit for de involverede. Reglerne for gaveudvekslingerne har en indbygget kontrol der forhindrer, at systemet udvikler sig til et profitforetagende for den enkelte. Det betyder ikke, at den enkelte fanger ikke søger at opnå en overskudsproduktion af sin fangst. Tværtimod går man på jagt og fangst med henblik på at fange mere end familien behøver. Overskuddet af fangsten bruges som kødgaver til bopladsfællerne der fordeles efter forskellige former for sædvane.

Hvad er så reglerne for gaveudvekslingen

Marcel Mauss påpeger, at når en person giver en gave til andre kommer modtage-

ren til at stå i gæld til giveren. Samfundet forventer, at modtageren gengælder gaven med en modgave. På den måde er der opstået en udvekslings relation mellem partnerne, en relation der både kan udbygges og som holder parterne fast i et bestemt socialsystem (nemlig forventningerne om gengivelse m.a.o. reciprocitet). En anden antropolog Marshall Sahlins inddelte de forskellige former for gave udvekslinger i faste kategorier.

Marshall Sahlins reciprocitets skemaer

Generaliserede reciprocitet

At give uden forventninger om modydelse. Der er tale om en social praksis mere end en tingslig ydelse. Sahlins sammenligner denne form for ydelse med amning, hvor enhver form for forventning af en materiel modydelse ville være absurd. Det er dog ikke sådan, at der ikke forventes en modydelse, men en sådan forventning er ubestemt og hverken kvalitativ eller kvantitativ tidsbestemt. Modydelsen kan være øjeblikkelig eller aldrig. En god pragmatisk forståelse af generaliseret reciprocitet vil være en envejs strøm af goder til dem som behøver.

Balancerede reciprocitet

En direkte "noget for noget" udveksling, hvor modtageren af en gave øjeblikkelig modsvarer med en gengave af samme værd som den man modtog. Bruges dog også om gaveudveksling, hvor der er en tidsmæssig forskydning for gengaven. Balanceret reciprocitet fremelsker sociale relationer medens generaliseret reciprocitet sker gennem eksisterende sociale relationer ifølge Marshall Sahlins.

Negativ reciprocitet

Et forsøg på at få noget uden at skulle gengælde gaven f.eks. ved tyveri og snyderi ved tuskhandel. Dette er den mest upersonlige form for udveksling.

Gaveudveksling hos inuit

Pligten til at give og modtage gaver hos inuit var forbilledligt koncentreret som omfordeling af jagt og fangst produkter, derfor udtrykket kødgaver. Normer og sædvaner var ikke konstante eller ens i hele inuitområdet. Ikke des mindre er der meget og meget der går igen. Kernefamilien var samfundets mindste enhed og det var almindeligt, at kernefamilien delte fangst produkter med de nærmeste slægtninge. Dernæst var man forpligtet til gaveudvekslinger gennem flere forskellige partnerskaber. Det kunne være: konebytnings partner; drille fællesskabs partner; trommestrids partner; navnefæller; personer der var født samme år; familier hvis slægtninge ens børn var opkaldt efter (afdøde) og flere andre finurligheder. En hel boplads var sædvanligvis omfattede af disse gensidige forpligtelser, der som sagt ikke alene sikrede alle noget at spise, men som også var det sociale kit der fik samfundet til at hænge sammen.

Vil man sætte sig ind i inuits gavegivning samfund, er det en god ide at læse rejseberetninger, ekspeditions rapporter og hvor det er muligt bøger skrevet af inuit selv. Man kan så se, hvad man kan bruge Marshall Sahlins reciprocitets skemaer til og hvordan de kan hjælpe med at systematisere emnet. Jeg selv bruger denne fremgangsmåde, men har aldrig været rigtig opmærksom på hvor stor og overordnede en rolle den "generalise-

rede reciprocitet" spiller for overlevelse i Arktis.

Therkel Mathiassens dagbøger – en øjenåbner!

Jeg overdriver ikke når jeg påstår, at udgivelsen af bogen "Rejsen til nordlysets land - Therkel Mathiassens dagbøger fra 5. Thuleekspedition" Af: Dorte Rørbeck Mathiassen er årets bedste udgivelse i en 5. Thule ekspedition sammenhæng. Under læsningen gik det op for mig, hvor meget den "generaliserede reciprocitet" betød og hvordan denne form for udveksling gjorde livet muligt i Arktis. Skildringen i Therkel Mathiassens dagbøger af feltopholdet på Southampton Island/Shugliaq rummer rigtig mange beskrivelser af "generaliserede reciprocitet" i praksis. Man får virkelig indtrykket af, at det er denne form for gensidighed der er det alt afgørende for arktisk overlevelse under knaphedsforhold.

Therkel Mathiassen og Jacob Olsen på Southampton Island

Sammen med den vestgrønlandske deltager på 5. Thule ekspedition, Jacob Olsen, tog Therkel Mathiassen på arkæologisk udgravning juni – juli 1922 ved Repulse Bay. Herfra tog de to kammerater videre til den sagnomspundne Southampton Island, hvor de mystiske nu forsvundet sadlermiut engang levede. Jacob Olsen fortæller: "Southampton Island er det mest isolerede område i hele Hudson Bay distriktet; kun få dage hver sommer kan man slippe derover i åben båd, og den stærke strøm, som året igennem maler svær is frem og tilbage gennem Frozen Strait, er en hindring for regelmæssig is

om vinteren”. Jacob Olsen og Therkel Mathiassen blev ufrivillige fanger på denne vanskelig tilgængelige ø, idet vejrforholdene umuliggjorde, at de kunne komme derfra. Det, der skulle have været et sommerophold, blev nu til en overordentlig vanskelig overvintring. Vanskelig på grund af misfangst og direkte hungersnød blandt de to ekspeditionsfolks skiftende værtsfolk.

Therkel Mathiassen og Jacob Olsen 1933 i datidens Godthåb. Foto af Erik Holtved. Arktisk institut

Arktisk overlevelses kultur

Folkene der opholdt sig på Southampton Island flyttede meget omkring og opholdsstederne var mange og bestemt af komplekse faktorer, dog mest af fangst

og jagtmulighederne. Om et opholdssted var langvarig eller kortvarig skiftede hele tiden med vejrforholdene og jagtmulighederne. Nogle personer så måske en fordel ved af blive på et bestemt område medens andre brugte pågældende sted som gennemgangslejr. Bofællesskaberne var skiftene og flydende, man samledes, brød op og samledes med helt andre personer. Der var en konstant skiften og gennemstrømning af de personer der levede sammen.

Hele dette scenarie af skiftende bopladser og fællesskaber blev betydeligt forstærket, da fangstforholdene blev forringede. Samtidig tiltog den gensidige hjælp som Marshall Sahlins kaldte Generaliserede reciprocitet. Therkel Mathiassen beskriver i massevis af eksempler, hvor man har givet hinanden hjælp med fornødenheder så som mad, kaffe, tøj, hunde, patroner og slæder. Tilrejsende, der kun var fjerne bekendte, kunne rejse videre med de nødvendige forsyninger fra boplads til boplads. Tilsyneladende beregnede ingen muligheden for gengældelse af gaverne man modtog. Den gensidige hjælp og gavegivning var noget alle betragtede som noget nærmest naturligt og som en social forpligtigelse ingen måtte unddrage sig. Om de samme personer der hjælp hinanden nogensinde kunne gøre gengæld var ikke vigtigt. Det som var vigtigt, at alle kunne regne med denne arktiske generøsitet, netop fordi alle og enhver var afhængig af den.

Hvor placeredes så Therkel Mathiassen og Jacob Olsen i dette fællesskab. Som tilrejsende udefra fik de begribeligt en anden social rolle end landets egen befolkning. Så godt de kunne bidrog de til

husholdningen med egne jagt produkter eller husligt arbejde. Therkel Mathiassen var blevet helt ferm til at skrabe skind og han skrabede og skrabede for at gøre sig gældende i den store økonomi. Dertil kom, at bofællerne til de to ekspeditionsdeltagere fik sat i udsigt en belønning i form af den hvide mands goder, når Therkel Mathiassen og Jacob Olsen igen blev forenede med 5. Thule ekspeditionens andre deltagere på Dansker øen. Denne form for forskudt reciprocitet var ikke udbredt blandt lokalbefolkning men gyldig i forholdet mellem de lokale og fremmede (hvide).

Eftertanke til denne øjenåbner

Måske lyder det enkelt men virkelig at forstå forskellen på Marshall Sahlins reciprocitets skemaer, var for mig ikke så nemt endda. Egentlig underligt jeg ikke havde været opmærksom på det før for samme gensidigheds princip (Generaliserede reciprocitet) er virksomt i Sibirien og Nordrusland, hvor jeg selv arbejdede on and off gennem 16 år. Der forventer man, at fremmede hjælper hinanden når det behøves, også selv om man måske aldrig får muligheden for at gengælde en tjeneste. Er vejret dårligt og man ikke når frem til sit bestemmelsessted, overnatter man i det nærmeste hus, er bilen gået i stå på de bombede og snefyldte veje, er der altid en der standser af sig selv og hjælper hvor han kan. Alle slags fornødenheder udveksles uformelt og ofte mellem både de bofaste og tilreisende. Så ja livet i Arktis så forskelligt det er i tid og rum har også mange ligheder!

Bøger til natbordet:

”Rejsen til nordlysets land - Therkel Mathiassens dagbøger fra 5. Thuleekspedition”

Af: Dorte Rørbeck Mathiassen

”Stone Age Economics” Af Marshall Sahlins

”Gaven - gaveudvekslingens form og logik i arkaiske samfund” Af Marcel Mauss

”Report on The Expedition” By Therkel Mathiassen

”Fra Grønland til Stillehavet” af Knud Rasmussen

5. Thule-ekspedition, Canada, Thule-stationen og den danske stat

Af Knud Michelsen

Egentlig var det lige før 5. Thule - ekspedition ikke var kommet afsted. I begyndelsen af juni 1921 modtog udenrigsministeriet et telegram afsendt af det danske gesandtskab i London:

Hudson's Bay Co. har meddelt Knud Rasmussen, at den canadiske Regering har forbudt Compagniet at yde ham nogen som helst Hjælp. I et Telegram til Compagniet fra Canada udtales det, at der er Uoverensstemmelse mellem Danmark og Canada om Overhøjheden i arktiske Egne. Knud Rasmussens Expedition anses i Canada og den canadiske Presse for ikke at være nogen videnskabelig Expedition, men en maskeret Expedition, der udsendes af den danske Regering for at udforske Lande med eventuel Besiddelsestagelse for Øje og den canadiske Regering synes at dele denne Opfattelse. Saafremt denne Sag ikke klart belyses, mener Compagniet, at der eventuelt fra Canadas Side kan gores Skridt til at forbyde ham Landgang paa Expeditionsområdet. Ovenstaaende bedes meddelt Rasmussens Comité.¹

1 KRA (Knud Rasmussen-Arkivet Frederiksværk) 40/151.

I et telegram til Nyeboe fra 5. juni tydeliggør Knud, der på det tidspunkt opholder sig i London, hvad Canadas betænkeligheder består i. Han gør først opmærksom på, at briterne og dermed også Canada faktisk tog forbehold for anerkendelsen af Danmarks overhøjhed over hele Grønland (helt frem til september 1920)², og tilføjer så: ”Man frygter, at jeg ved Opdagelse af nye ukortlagte Lande skal tage disse i Besiddelse og skabe dansk Interesse paa den anden Side Baffinbugt.”³

Der udfoldes nu en hektisk brandslukningsaktivitet. Thule-komiteen forsikrer i en skrivelse til udenrigsministeriet fra 6. juni, at ekspeditionen er ”rent videnskabelig og har ikke hverken politiske eller kommercielle Opgaver eller Formaal”⁴. Og i et langt brev til sekretæren for High Commissioner, dvs. den embedsmand, der repræsenterer regeringen i Canada, W.L. Griffith, søger Knud den 4. juni at få assistance til at overbevise den canadiske regering om sine reelle hensigter.⁵ 8. juni sender den danske gesandt i London et memorandum til den engelske regering med den danske regerings garanti for, at ekspeditionen er rent videnskabelig, og at der på intet tidspunkt har været overvejelser om at erhverve territorier i de områder, ekspeditionen berejser. Memorandummet videresendes 10. juni

2 Storbritannien forsøgte faktisk på Canadas vegne at få en forkøbsret til Grønland, men USA protesterede, fordi en sådan ret ville være i modstrid med Monroe-doktrinen. Se ROF (Rejsen til det oprindelige folk), s. 72ff

3 KRA 38/14

4 KRA 40/151.

5 Hele korrespondancen med Canada og England i Ottawa med kopier i KRA 39/23.

af den daværende koloniminister, den senere så navnkundige Winston Churchill, til generalguvernøren for Canada, Victor Cavendish, hertug af Devonshire, som igen overbringer det til den canadiske regering – hvormed krisen afløses.

Forløbet i i junidagene er imidlertid blot toppen af et isbjerg. Nedenunder ligger en intens diskussion i de canadiske regeringskontorer, en diskussion, der handler om forvaltningen af og myndighedsudøvelsen i de nordlige distrikter, og hvor planerne om 5. Thule-ekspedition får en afgørende rolle som katalysator (se Rejsen til det oprindelige folk, s. 58ff.).

Enden på det hele bliver, at Canada får sendt en RCMP-patrulje afsted i 1922 og samtidig lufter planer om at anlægge flere stationer på Ellesmere Island, der ligger lige over for Kap York-distriktet. Under et besøg i Ottawa i april-maj 1925, hvor Knud deltager i høringerne om om inuits forhold i arktisk Canada, søger han samtidig at få løst de problemer, der kan opstå som følge af de canadiske planer. I den anledning har han 6. maj en forhandling med inspektør C.E. Wilcox, som er chef for de arktiske politistationer, og som resulterer i en aftale, hvis nærmere indhold fremgår af et brev til det canadiske udenrigsministerium.⁶ Knud forholder sig her til det canadiske ønske om at kunne oplosse materialerne til et hus ved Etah nord for Thule. Huset skal bruges til RCMP-posten ved Cape Sabine på Ellesmere Island. Knud fortæller på den baggrund hele historien om Thule-stationen, som Knud fortsat ejer trods gentagne forsøg fra statens side på

6 RG85 584, B20S, Library and Archives, Ottawa

at overtage den. Yderligere understreger han, at såvel han selv som den danske stat fuldt ud anerkender Canadas ret til Ellesmere Island, og vil yde al mulig bistand til husprojektet. På den anden side understreger han, at der til samarbejdet om oplosningen er knyttet visse betingelser, som nærmere formuleres på følgende måde:

Som den eneste ansvarlige for forholdene i det såkaldte Kap York-distrikt, som også omfatter Etah, ville jeg sætte stor pris på (...) at den canadiske regering sendte mig en erklæring, der går ud på, at der ikke vil blive gjort noget forsøg på at opmuntre de grønlandske eskimoer til at bosætte sig ved de nyligt oprettede stationer i Ellesmere Land, og at stationerne ikke nærer noget ønske om at træde i handelsmæssig forbindelse med de grønlandske eskimoer.

Samtidig vil han dog meget gerne være behjælpelig med at finde en eller to inughuit-familier, der kan assistere personalet ved den nye station, bl.a. som førere i området.

Mens Knud under opholdet får det bedste forhold til canadierne, opstår der til gengæld om samme sag en tillidskrise i forhold til det danske udenrigsministerium, som Knud føler sig svigtet af. Det fremgår af et brev til Nyeboe:

Som du vil huske, blev vi sin Tid af Udenrigsministeriet anmodet om at meddele Forslag til Svar paa Mounted Polices Anmodning om at landsætte Materiale til et Hus i Etah. Vi var dengang enige om, at det vilde se alt for uvenligt ud, hvis man afviste Canadas Anmodning om foreløbig at lande Skibet ved Etah, men da saa overordentlig mange andre Spørgsmaal stod i Forbindelse hermed, anmodede vi Udenrigsministeriet om at henvise R.C.M.P. til nærmere Forhandling med mig under mit Ophold i Ottawa. Dette er slet ikke sket. I

Stedet for har man henvist dem til nærmere Forhandling med Hans Nielsen i Thule samtidig med at Tilladelsen var givet dem pure uden Spor af Forbehold. Der var saaledes slet ikke taget Hensyn til, at jeg har gjort opmærksom paa den store Fare R.C.M.P.s Stationer rummede for en delvis Affolkning af hele Kap York Omraadet (...). Jeg gjorde udtrykkelig Udenrigsministeriet opmærksom paa dette meget vanskelige Forhold. ⁷

Der er også et andet forhold, hvor Knud føler sig svigtet. Det hedder i samme brev:

Da jeg af Udenrigsministeriet blev anmodet om at tage Forhandlingerne op med Canada om en eventuel international Fredning af Moskusokser [det spørgsmål, der havde givet anledning til forviklingerne med Canada i 1920-21, jf. Rejsen til det oprindelige folk, s. 58ff.], nævnte man ikke med et Ord til mig, at man gav Lauge Koch samme Autorisation som mig. Da derfor indenrigsministeriet i Ottawa (...) spurgte mig, om Lauge Koch var i Ottawa, og om hvorledes vi i Fællesskab havde tænkt os at foreslaa internationale Forhandlinger optagne, stod jeg som en fuldkommen Idiot, indtil man oplyste mig om, at Lauge Koch havde ganske samme Autorisation som jeg, og at man derfor maatte gaa ud fra, at vi handlede i Forening. Det forekommer mig at være absolut utilladeligt og uforstaaeligt, at et Udenrigsministerium kan anmode en privat Person om paa deres Vegne at føre vigtige Forhandlinger uden samtidig at meddele, at ogsaa andre har faaet den samme Anmodning paa Statens Vegne.

Der er næppe tale om forglemmelser eller sjusk fra udenrigsministeriets side. Det påfaldende er jo, at autorisationen eller myndigheden i begge tilfælde enten overdrages til eller deles med en anden person, dels bestyreren af Thule-stationen, Hans Nielsen, dels Lauge Koch, der året før Knud, i 1923, har fuldført en stor ekspedition, jubilæumsekspeditionen

⁷ Knud til Nyeboe 7.5.1925, KRA 24/35

nord om Grønland, og som Knud i øvrigt på det tidspunkt har en løbende konflikt med.⁸ Man ønsker tydeligvis ikke at udstyre Knud med for meget magt, især ikke efter at han har afvist at overdrage stationen til staten. For så vidt forståeligt nok. I den danske stats øjne er det naturligvis uholdbart, at en undersåt opkaster sig til eneste autoritet i et område under dansk suverænitet.

Og netop en sådan bemægtigelse af autoritet er jo tilfældet i Knuds brev til det canadiske udenrigsministerium, hvor han nærmest optræder som en statsmagt eller som den konge af Thule, han siden blev døbt. Tydeligvis er heller ikke han indstillet på at bøje sig i det tovtækkeri om magt og myndighed i Nordgrønland, situationen har udviklet sig til. Brevet er skrevet, efter at han af den danske generalkonsul i Montreal, J.E. Bøggild, er blevet orienteret om det danske udenrigsministeriums svar til den canadiske regering, og udtrykket ”som den eneste ansvarlige” må derfor opfattes som en bevidst tilsidesættelse af den af ministeriet udpegede repræsentant.

Nu er der ingen tvivl om, at udenrigsministeriet i begge tilfælde kun er en slags ekspeditionskontor for Grønlands Styrelse og dennes direktør, Jens Daugaard-Jensen, sådan som Nyeboe fastslår i sit svar fra 10. maj⁹, men det ændrer for

8 Konflikten skyldes, at Lauge Koch har udspremt det rygte i Grønland, at Knud er ansvarlig for den svenske botaniker Thorild Wulffs død under 2. Thule-ekspedition. Se Michelsen 2017 (En værkende tand), s. 149ff.

9 Nyeboe skriver: ”Daugaard, som selvfølgelig faar Kopi af det, du sender, skal nok finde en Vej, ad hvilken han, især hvis Du ’tilfældigvis’

så vidt ikke ved konfliktens principielle karakter. Derfor tilføjer Nyeboe:

Jeg vilde meddele Ottawa-Regeringen, at enhver Korrespondance om denne Sag i Fremtiden maa føres ikke gennem Generalkonsulatet i Montreal eller Gesandten i Washington, men med dig alene, og jeg vil ikke betænke mig to Minutter paa at sige hvorfor ved at nævne de ikke helt sammenfaldende Interesser og Forstaaelser du og Staten har, ja, jeg vil endog gaa dertil at sige rent ud, at det danske grønlandske Departement selvfølgelig ikke kan tale med om Eskimoerne uden for Grønland.

”Eskimoerne uden for Grønland” er inughuit, for dansk Grønland omfatter fortsat ikke Kap York-distriktet. Nok er der dansk suverænitet i distriktet, men ikke i kraft af den danske stat. Som Knud i forbindelse med sin omtale af statens rolle under forhandlingerne i 1910 i sin rigsdagstale sagde om oprettelsen af Thulestationen: ”De Aar, der er gaaet, har bevist, at herved blev den nordligste Del af Grønland bevaret som dansk.”

er borte, kommer i direkte Korrespondance med den canadiske Regering, og saa faar du sikkert ikke nogen som helst Genpart, og de Mennesker, som nu kender Dig, er maaske til den Tid forflyttede. Det eneste sikre er, at du kommer ud i Periferien.” Dateret 10.5.1925, KRA 24/35

KNUD RASMUSSEN SELSKABET

Bestyrelse:

FORMAND

CLAUS ORESKOV

30722576 • kilaasi.oreskov@gmail.com

NÆSTFORMAND

JACOB MOTZFELDT KYED

53535025 • jkyed@hotmail.com

KASSERER

NANCY PEDERSEN

40307409 • nancypedersen@live.dk

SEKRETER

BIRTE HAAGEN

30528235 • tinok.birte@email.dk

BESTYRELSESMEDLEM

ERIK FLEISCHER ("BARN")

40797921 • barn.fleischer@gmail.com

SUPPLEANTER

JYTTE BLOCH-KELSEN

45819695 • jytte-bloch-kelsen@privat.dk

NAJA MIKKELSEN

nm@geus.dk

KNUD MICHELSEN

39627781 • knud@michelsen.mail.dk

Redaktionen af Slædesporet
– udgøres af bestyrelsen med
Claus Oreskov
som ansvarshavende redaktør.

Alle henvendelser vedr. udgivelsen
bedes rettet til redaktøren
info@infonor.dk

ISSN 1603-9246

WWW.KRH.DK

Polarlitteratur

Nikolaj Andersen Olsvig "En God blanding". Romanen er en rammefortælling om en grønlandsk dansk families liv delt mellem to lande og to kulturer. Ligesom fortællingen også er et billede på 50'erne og 60'ernes brydningstid. Samtiden indvirker på personernes muligheder både positivt og negativt med de glæder og sorger det giver. Konflikter opstår, da familien tager tilbage til Grønland efter flere år i Danmark. Børnene taler ikke grønlandsk og impliceres uforskyldt i den til tider meget heftige sprog debat. Det fører både til grov chikane og direkte vold. Heldigvis er der også adskillige hverdagsoplevelser med glæde og samkvem med familiens grønlandske venner. Familiens yngste søn klarer ikke skærene og det er ham læseren møder i begyndelsen af bogen, hvor han sidder med en øl i hånden sammen med ligesindede på gaden.

Forfatteren er født 1967 i Sisimiut, Grønland, som yngste søn i en grønlandsk-dansk familie og er som følge deraf selv en god blanding.

